

Οι προοπτικές για τα δημόσια οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά το 2027: πιθανές επιπτώσεις στην Ελλάδα και πρόταση δράσης

Γιώργος Κολουβάς

Πρώην στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
Συνεργάτης του Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών
«Dusan Sidjanski» του Πανεπιστημίου της Γενεύης

Ο **Γιώργος Κολουβάς** αποφοίτησε από τη Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή το 1972 και πήρε το δίπλωμα της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ το 1977, οπότε έγινε και μέλος του ΤΕΕ. Σπούδασε οικονομικά στο Πανεπιστήμιο του NANCY II στην περίοδο 1983-85 και έλαβε Πιστοποιητικό σπουδών. Πήρε στη συνέχεια το 1988 Μάστερ στη Διοίκηση δημόσιων επιχειρήσεων από το ULB - Université Libre de Bruxelles, Ecole de Commerce Solvay. Είναι συνεργάτης του Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών Dusan Sidjanski, στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης. Οι γλώσσες εργασίας του είναι τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα ελληνικά. Γνωρίζει γερμανικά.

Στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, από την οποία συνταξιοδοτήθηκε στο τέλος του 2019, ως Σύμβουλος στη Γενική Διεύθυνση REGIONAL POLICY-REGIO. Σε όλη την περίοδο από τα μέσα του 2004 έως τα τέλη του 2019 εργάστηκε από διάφορες θέσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας, μέσω της προώθησης καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων συγχρηματοδοτούμενων από την πολιτική

Συνοχής της ΕΕ, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων- Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (EIB Group), και από άλλα Διεθνή Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα - IFIs.

Στις αρχές του 2010 έλαβε απόσπαση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εργάστηκε ως Σύμβουλος της Υπουργού Ανάπτυξης Λούκας Κατσέλη, και στη συνέχεια το 2011 του Υπουργού Ανάπτυξης Μιχάλη Χρυσοχοϊδη. Στην ίδια περίοδο διετέλεσε Αντιπρόεδρος του ΔΣ του ΤΕΜΠΜΕ, το οποίο και με τη συμβολή του αναβαθμίστηκε με το νόμο 3912/2011 στο ΕΤΕΑΝ-Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (που μετονομάστηκε με το νόμο 4608/2019 σε Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα), και διαχειρίζεται πόρους της ΕΕ και της Ελλάδας. Εργάστηκε τότε για:

1. Την καλύτερη πρόσβαση των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων-ΜΜΕ στη χρηματοδότηση, μέσω των προγραμμάτων δανειοδότησης ΤΕΠΙΧ Ι, σε συνεργασία του ΕΤΕΑΝ με εμπορικές και συνεταιριστικές τράπεζες, καθώς και μέσω νέων εγγυοδοτικών προγραμμάτων.
2. Τη δημιουργία ενός ελληνικού οικοσυστήματος νεοφυών επιχειρήσεων μέσω της πρωτοβουλίας JEREMIE και της συγχρηματοδότησης εταιρειών επιχειρηματικού κεφαλαίου - venture capital στην Ελλάδα.
3. Τον σχεδιασμό και υλοποίηση του πρώτου προγράμματος «Εξοικονομώ κατ' οίκον» στην Ελλάδα, σε συνεργασία με εμπορικές τράπεζες.
4. Στο σχεδιασμό και εφαρμογή στην Ελλάδα της πρωτοβουλίας JESSICA για τη συγχρηματοδότηση με ανακυκλούμενες πιστώσεις από τον δημόσιο και τραπεζικό-ιδιωτικό τομέα, υποδομών και επενδύσεων αστικής ανάπτυξης.

Στο 2012 συμμετείχε στην TASKFORCE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα. Στην περίοδο 1996-2004 είχε την ευθύνη συντονισμού της συγχρηματοδότησης και υποστήριξης από την πολιτική Συνοχής της ΕΕ, για τον σχεδιασμό, μελέτη και υλοποίηση των εξής μεγάλων έργων υποδομής, σε στενή συνεργασία με τις αρμόδιες ελληνικές αρχές:

1. Οδικός και ο σιδηροδρομικός άξονας ΠΑΘΕ, ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ, ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ, γέφυρα ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ και η Ιόνια Οδός στα πρώτα της βήματα, η προετοιμασία των παραχωρήσεων των οδικών αξόνων της χώρας, κλπ
2. Το κύριο έργο και οι επεκτάσεις στο Μετρό Αθήνας, το μετρό Θεσσαλονίκης, το τραμ στην Αθήνα, και τα έργα αναβάθμισης των αστικών συγκοινωνιών.
3. Τα νέα λιμενικά έργα, όπως πχ στη Θεσσαλονίκη η 6η προβλήτα, οι νέοι λιμένες Ηγουμενίτσας, Αλεξανδρούπολης, Καβάλας, Πάτρας, κλπ, καθώς και τα έργα αναβάθμισης της ΥΠΑ και των περιφερειακών αεροδρομίων της χώρας.

Το 1994, με απόσπαση από την ΕΕ, εργάστηκε ως Σύμβουλος του τότε Υπουργού Βιομηχανίας, Εμπορίου και Ενέργειας Κώστα Σημίτη, συμβάλλοντας σε μια σειρά από επιτυχείς μεταρρυθμίσεις και προγράμματα αναβάθμισης του βιομηχανικού παραγωγικού ιστού και των ΜΜΕ της χώρας.

Τα «**Κείμενα Θέσεων**» αποτελούν σειρά ενυπόγραφων επιστημονικών εκδόσεων και δημοσιεύσεων του ΙΝΣΟΣΙΑΛ από επιστημονικούς συνεργάτες, στελέχη και εθελοντές του Ινστιτούτου, στα οποία πραγματεύονται βασικές πτυχές θεματικών και προβλημάτων, παρατίθενται αναλύσεις, ελληνικές και ευρωπαϊκές εμπειρίες καθώς και κατευθύνσεις αντιμετώπισης και λύσεων μέσα σε ένα πλαίσιο συμβατό με τις διαχρονικές αξίες και αρχές της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας.

Α. ΟΙ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΝΕΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία μετά τη Ρωσική εισβολή στις 24 Φεβρουαρίου 2022, θα συμπληρώσει τους 28 μήνες τον Ιούνιο του 2024, όταν θα γίνουν οι ευρωεκλογές στην ΕΕ, χωρίς όμως να διαφαίνεται κάποια προοπτική λήξης του. Αντίθετα, φαίνεται πιθανή η συνέχιση του πολέμου για μήνες, ίσως ακόμη και για κάποια χρόνια! Ευτυχώς η Ευρωπαϊκή Ένωση-ΕΕ στηρίζει την Ουκρανία από την πρώτη στιγμή της εισβολής, με αρκετά ικανοποιητική ενότητα στην πράξη.

Πράγματι, η ΕΕ αλλά και τα 27 Κράτη μέλη της μεμονωμένα, έχουν προσφέρει στην Ουκρανία από την έναρξη του πολέμου σημαντική βοήθεια, που στο σύνολό της ξεπερνά τα 106 δις \$, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Αντιπροσωπείας της ΕΕ στην Ουάσιγκτον, αναρτημένα στις 18 Απριλίου 2024¹. Το συνολικό αυτό ποσό αφορά οικονομική, στρατιωτική και ανθρωπιστική βοήθεια, καθώς επίσης και βοήθεια για την προσωρινή ενσωμάτωση των περίπου πέντε εκατομμυρίων Ουκρανών προσφύγων στην οικονομία και στην κοινωνία των Κρατών μελών της ΕΕ.

Στις 8 Νοεμβρίου 2023 η Επιτροπή πρότεινε την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Ουκρανίας και της Μολδαβίας. Στη συνέχεια το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 14-15 Δεκεμβρίου 2023 αποφάσισε ομόφωνα την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ουκρανία και τη Μολδαβία, ομοφωνία που όμως επετεύχθη μέσω του τεχνάσματος αποχώρησης του Πρωθυπουργού της Ουγγαρίας Βίκτωρα Ορμπάν από την αίθουσα της συνεδρίασης, κατά τη στιγμή της ψηφοφορίας! Στη συνέχεια, το έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 1ης Φεβρουαρίου 2024, αποφάσισε πρόσθετη χρηματοδότηση 64,6 δις € εντός του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου-ΠΔΠ 2021-2027 σε ισχύ, από τα οποία η μερίδα του λέοντος, δηλαδή 50 δις€ σε τρέχουσες τιμές για την περίοδο 2024-2027, δεσμεύθηκαν με σκοπό τη στήριξη των μεταρρυθμίσεων και της προ-ενταξιακής πορείας της Ουκρανίας².

¹ [https://www.eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/eu-assistance-ukraine-us-dollars_en#:text=The%20European%20Union%20\(EU\)%20and,%2C%20humanitarian%2C%20and%20refugee%20assistance](https://www.eeas.europa.eu/delegations/united-states-america/eu-assistance-ukraine-us-dollars_en#:text=The%20European%20Union%20(EU)%20and,%2C%20humanitarian%2C%20and%20refugee%20assistance).

² Απόσπασμα από τα Συμπεράσματα του έκτακτου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 1ης Φεβρουαρίου 2024: "Στήριξη για την Ουκρανία 1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει την ανάγκη να εξασφαλιστεί, από κοινού με τους εταίρους, σταθερή, προβλέψιμη και βιώσιμη χρηματοδοτική στήριξη για την Ουκρανία κατά την περίοδο 2024-2027. Για να συμβάλουμε στην ανάκαμψη, στην ανασυγκρότηση και στον εκσυγχρονισμό της χώρας, για να προαχθούν η κοινωνική συνοχή και η σταδιακή ενσωμάτωση στην Ένωση, με σκοπό μια πιθανή μελλοντική προσχώρηση στην Ένωση, θα δημιουργηθεί διευκόλυνση για την Ουκρανία, για την περίοδο 2024-2027. 2. Το συνολικό ποσό όλων των πόρων που θα διατεθούν από τη διευκόλυνση κατά την περίοδο 2024-2027 δεν θα υπερβεί τα 50 δις. EUR, εκ των οποίων: i) 33 δις. EUR με τη μορφή δανείων εγγυημένων με την παράταση έως το 2027 της υφιστάμενης εγγύησης του προϋπολογισμού της Ένωσης, πέραν των ανώτατων ορίων, για χρηματοδοτική συνδρομή προς την Ουκρανία η οποία θα είναι διαθέσιμη έως το τέλος του 2027· ii) 17 δις. EUR με τη μορφή μη επιστρεπτέας στήριξης, στο πλαίσιο ενός νέου θεματικού μέσου, του αποθεματικού για την Ουκρανία, το οποίο θα συσταθεί πέραν των ανώτατων ορίων του ΠΔΠ 2021-2027. Πιθανά έσοδα θα μπορούσαν να προκύψουν δυνάμει των σχετικών νομικών πράξεων της Ένωσης, σε σχέση με τη χρήση έκτακτων εσόδων στην κατοχή ιδιωτικών οντοτήτων που προέρχονται απευθείας από τα ακινητοποιημένα περιουσιακά στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Ρωσίας.

Όσο συνεχίζεται ο πόλεμος η ΕΕ οφείλει να παρέχει σταθερά σημαντική και πολύπλευρη βοήθεια στην Ουκρανία. Όσο για το κόστος ανοικοδόμησης της Ουκρανίας μετά τον πόλεμο, όταν και όπως αυτός τελειώσει, είναι πολύ μεγάλο και δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια, αν και γνωρίζουμε ήδη ότι θα ξεπερνά τα 411 δις \$ σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία για τις καταστροφές μόνο στον πρώτο χρόνο του πολέμου!³

Αξίζει να κάνουμε εδώ μια παρένθεση, και να συγκρίνουμε τη βοήθεια της ΕΕ και των ΗΠΑ στην Ουκρανία, με βάση τα διαθέσιμα ως σήμερα στοιχεία. Η ανακριβής εικόνα που δίνει στο κοινό των ΗΠΑ το μέσο κοινωνικής δικτύωσης «Truth Social» του υποψηφίου Ντ. Τραμπ, για μια Ευρώπη που δεν βοηθά αρκετά την Ουκρανία και στηρίζεται μόνο στις ΗΠΑ, θα πρέπει να αποκαθλωθεί. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία που παραθέσαμε παραπάνω, η βοήθεια που έχει δοθεί ως τώρα και η δέσμευση για μελλοντική βοήθεια της ΕΕ προς την Ουκρανία μέχρι και το 2027, φθάνει σήμερα συνολικά τα 161 δις δολάρια.

Αντίστοιχα, η συνολική στρατιωτική βοήθεια των ΗΠΑ στην Ουκρανία που έχει εγκριθεί ως σήμερα από την κυβέρνηση του Πρόεδρου Μπάϊντεν μετά τη ρωσική εισβολή ανέρχεται σε 44,2 δις \$⁴. Επι πλέον, η συνολική στρατιωτική, οικονομική και ανθρωπιστική βοήθεια των ΗΠΑ φθάνει μέχρι σήμερα σε αξία τα 75 δις \$.⁵ Σε αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε τα 61 πρόσθετα δις μελλοντικής στρατιωτικής βοήθειας στην Ουκρανία που ενέκρινε η Βουλή των Αντιπροσώπων των ΗΠΑ στις 20 Απριλίου 2024⁶, μετά από καθυστερήσεις, διαπραγματεύσεις και προσπάθειες έξι μηνών, που πρόέκυψαν από διαφωνίες στο εσωτερικό του Ρεπουμπλικανικού κόμματος. Προσθέτοντας λοιπόν τα 75 δις \$ συνολικής βοήθειας των ΗΠΑ ως τώρα και τα 61 δις \$ στρατιωτικής βοήθειας που μόλις πέρασαν από την Βουλή των Αντιπροσώπων των ΗΠΑ, φθάνουμε τα 136 δις \$ συνολικής βοήθειας από τις ΗΠΑ.

Βλέπουμε λοιπόν ότι η ΕΕ είναι ξεκάθαρα ο πιο σημαντικός υποστηρικτής της Ουκρανίας σε όρους συνολικής βοήθειας μετά τη ρωσική εισβολή, με συνολική βοήθεια ύψους 161 δις \$, ενώ το αντίστοιχο ποσό από τις ΗΠΑ σήμερα είναι 136 δις \$.

³ World Bank, Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment, 23 March 2023

⁴ <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-ukraine/#:~:text=To%20date%2C%20we%20have%20provided,invasion%20of%20Ukraine%20in%202014.>

⁵ <https://www.cfr.org/article/how-much-aid-has-us-sent-ukraine-here-are-six-charts>

⁶ <https://www.reuters.com/world/us/us-house-vote-long-awaited-95-billion-ukraine-israel-aid-package-2024-04-20/>

Κλείνουμε την παρένθεση και επανερχόμαστε στην έκτακτη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 1ης Φεβρουαρίου 2024. Εκεί αποφασίστηκε και η πρόσθετη χρηματοδότηση και ορισμένων άλλων κρίσιμων πολιτικών της ΕΕ για την περίοδο 2024-2027, με τα ακόλουθα ποσά⁷:

- **1,5 δις € για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας στο πλαίσιο του νέου μέσου STEP-πλατφόρμα στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη,**
- **2 δις. ευρώ για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης και των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ,**
- **7,6 δις. ευρώ για την παροχή βοήθειας και στήριξης στις γειτονικές χώρες της ΕΕ και τον υπόλοιπο κόσμο**
- **1,5 δις. ευρώ για το αποθεματικό αλληλεγγύης και επείγουσας βοήθειας ενώπιον των νέων προκλήσεων και ακραίων φυσικών φαινομένων λόγω της κλιματικής αλλαγής**

Και ερχόμαστε τώρα στην επόμενη διεύρυνση της ΕΕ και το εκτιμώμενο κόστος της. Τον τελευταίο καιρό αναζωπυρώθηκε και το ενδιαφέρον της ΕΕ και φυσικά και της Ελλάδας, για την επίσπευση της διεύρυνσης της ΕΕ με τις υποψήφιες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, με χρονικό ορίζοντα της διεύρυνσης αυτής το 2030. Το επενδυτικό Σχέδιο 2021-27 της ΕΕ που έχει ήδη εγκριθεί ως προ-ενταξιακή βοήθεια στα Δυτικά Βαλκάνια μπορεί να φτάσει μέχρι τα 30 δις ευρώ επενδύσεων, σε επιδοτήσεις και δάνεια.

Αυτή η πολιτικά και στρατηγικά επιθυμητή διεύρυνση της ΕΕ με τις υποψήφιες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, την Ουκρανία και τη Μολδαβία, θα σήμαινε σε οικονομικούς όρους εάν προβάλλουμε τα σημερινά νομικά και οικονομικά δεδομένα των πολιτικών και των προγραμμάτων που ήδη υλοποιεί η ΕΕ και εάν δεν μειωθούν τα ποσά που λαμβάνουν από την ΕΕ τα σημερινά Κράτη μέλη, αύξηση της τάξης των 260 δις⁸ σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που διέρρευσε στους Financial Times τον Οκτώβριο του 2023, του εγκεκριμένου επταετούς προϋπολογισμού της ΕΕ 2021-2027. Κατ' άλλους αναλυτές το κόστος της διεύρυνσης της ΕΕ με 9 χώρες θα ήταν μεγαλύτερο και θα έφθανε έως τα 400 δις σε μια επταετία. Αυτό το σενάριο θα σήμαινε αύξηση περίπου κατά 30% του σημερινού επταετούς προϋπολογισμού της ΕΕ 2021-2027, που είναι 1,211 τρις ευρώ σε τιμές 2021, ο οποίος θα έπρεπε να φτάσει περίπου τα 1,6 τρις, για να καλύψει το κόστος της διεύρυνσης. Από αυτά τα πρόσθετα 400 δις, τα 250 δις περίπου θα χρειάζονταν για την εφαρμογή της Κοινής Γεωργικής πολιτικής, του Γεωργικού Ταμείου Επενδύσεων και της πολιτικής Συνοχής της ΕΕ στην Ουκρανία.

⁷ <https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/european-council/2024/02/01/>

⁸ DBRS Morningstar, EU enlargement: Asymmetrical Costs and Benefits, 1 December 2023

Και καταλήγουμε (lastbutnotleast), με το εκτιμώμενο κόστος της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης της ΕΕ. Η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας-ΕΚΤ Κριστίν Λαγκάρντ μας υπενθύμισε κατά την ομιλία της στο Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Συνέδριο στις 17 Νοεμβρίου 2023⁹, ότι με βάση υπολογισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η ΕΕ χρειάζεται ετήσιες επενδύσεις της τάξης των 620 δις ευρώ για την πράσινη μετάβαση και την κλιματική αλλαγή, και ετήσιες επενδύσεις 125 δις για την ψηφιακή μετάβαση, τουλάχιστον μέχρι το 2030.

Ήδη βλέπουμε με σαφήνεια, με βάση όλα τα παραπάνω γεγονότα και στοιχεία, το πως διαμορφώνονται από σήμερα κίολας ορισμένες ανάγκες σημαντικής πρόσθετης χρηματοδότησης από την ΕΕ σε κρίσιμους τομείς της πολιτικής της, που αφορούν ιδίως τον πόλεμο και την ανοικοδόμηση στην Ουκρανία, την επερχόμενη διεύρυνση της ΕΕ, την ενεργειακή και πράσινη-οικολογική μετάβαση, την προσαρμογή στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής, την ψηφιακή μετάβαση της οικονομίας και της κοινωνίας με την επιτυχή και κοινωνικά δίκαιη ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης, το μεταναστευτικό και την διαχείριση των αυξανόμενων πιέσεων και κρίσεων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, την ανάγκη για πολύ πιο ουσιαστική στήριξη της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας, της βιομηχανίας και της καινοτομίας, περιλαμβανόμενης βέβαια και της αμυντικής βιομηχανίας, κλπ!

Και ως εδώ, δεν έχουμε αναφερθεί καθόλου στην ανάγκη διεύρυνσης και ενίσχυσης της κοινωνικής διάστασης της ΕΕ, η οποία αποτελεί σημαντική προτεραιότητα των πολιτών της, αλλά και σημαντική προτεραιότητα για το μέλλον της ίδιας της ΕΕ.

Προφανώς οι τάσεις και οι πιέσεις αυτές για τις ανάγκες πρόσθετης χρηματοδότησης κρίσιμων πολιτικών της ΕΕ, θα ενισχυθούν ακόμη περισσότερο και σε σχέση με το νέο επταετές ΠΔΠ 2028-2034 της ΕΕ, για το οποίο η προετοιμασία και η συζήτηση-διαπραγμάτευση θα αρχίσει το 2025, έτσι ώστε να μπορέσει να εγκριθεί στα μέσα του 2027.

Σήμερα, στο 1,211 τρις € του προϋπολογισμού της ΕΕ για την επταετία 2021-2027, μπορούμε να προσθέσουμε το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας-ΤΑΑ των 800 δις € σε τιμές 2021, που εγκρίθηκε στις έκτακτες και δραματικές συνθήκες για τη δημόσια υγεία και την οικονομία της ΕΕ, στην πανδημία του 2020. Το ΤΑΑ χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου με κοινό δανεισμό της ΕΕ που υλοποιεί μέσω της διεθνούς αγοράς ομολόγων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Όμως, με τα σημερινά δεδομένα το ΤΑΑ δυστυχώς λήγει στο τέλος του 2026 και είναι ακόμη άγνωστο εάν θα παραταθεί ο χρόνος υλοποίησής του, έτσι ώστε να υπάρξει χρόνος για να ξεπεραστούν οι σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν όλα σχεδόν τα Κράτη μέλη για να αξιοποιήσουν εντός της προθεσμίας του τέλους του 2026 τους διαθέσιμους πόρους από το ΤΑΑ. Επίσης, δεν γνωρίζουμε σήμερα εάν θα υπάρξει μελλοντικά αντίστοιχο με το ΤΑΑ Ταμείο, πχ εστιασμένο στη στήριξη της πράσινης, ενεργειακής και ψηφιακής μετάβασης και στην ανάγκη στήριξης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, της βιομηχανίας και της καινοτομίας στην ΕΕ, πχ στον επόμενο ΠΔΠ, δηλαδή τον επόμενο επταετή προϋπολογισμό της ΕΕ 2028-2034.

⁹ ECB, SPEECHES OF THE PRESIDENT, 17 November 2023, Christine Lagard at the European Banking Congress

Β. ΟΙ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΕΥΡΕΣΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΗΣ Ε.Ε.

Απέναντι στα πολλά πρόσθετα τρισεκατομμύρια που θα χρειασθεί κατά συνέπεια η ΕΕ στα επόμενα χρόνια, μεταξύ άλλων, για να στηρίξει την Ουκρανία, να προχωρήσει στη διεύρυνση, να στηρίξει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της, και να προχωρήσει αποφασιστικά και συμμετρικά σε όλη την επικράτεια της στη δίκαιη πράσινη, ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση, έχουμε σήμερα αναιμική ανάπτυξη στην ευρωζώνη ενώ η Γερμανία βρίσκεται σε στασιμότητα έως και μικρή ύφεση. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία περνά κρίση λόγω και του αυξημένου κόστους ενέργειας μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις κλειστές βάνες των αγωγών του ρωσικού φυσικού αερίου. Αυτή τη φορά, σε αντίθεση με την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009 και την κρίση δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη το 2010-2012, και η γερμανική οικονομία και βιομηχανία έχει θιγεί και βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή.

Δημιουργείται λοιπόν το ερώτημα πώς θα μπορέσει να χρηματοδοτήσει η ΕΕ μετά το 2027, αφενός τον πόλεμο στην Ουκρανία και την ανοικοδόμηση της Ουκρανίας, και αφετέρου τη διεύρυνση της με 9 χώρες. Και βεβαίως πώς θα μπορέσει να χρηματοδοτήσει παράλληλα η ΕΕ, συμμετρικά στην επικράτειά της όπως είπαμε, τη δίκαιη πράσινη, ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση της, την προσαρμογή των υποδομών της στην κλιματική αλλαγή, την ψηφιακή μετάβαση της οικονομίας και της κοινωνίας και τη βέλτιστη ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης με ταυτόχρονη προστασία και επανεκπαίδευση αυτών που θα χάσουν τη δουλειά τους, την απαραίτητη αναγέννηση της μεταποίησης στην ΕΕ και την αύξηση της παραγωγικότητας, ώστε να αντισταθμιστούν εκτός των άλλων και η μείωση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ λόγω αυξημένου κόστους ενέργειας και άλλων παραγόντων, καθώς και η γήρανση και συρρίκνωση του πληθυσμού, κλπ.

Ταυτόχρονα, οι προοπτικές σχετικά με τις γεωπολιτικές και οικονομικές εξελίξεις που θα επηρεάζουν άμεσα την ΕΕ στα επόμενα χρόνια δεν διαγράφονται ευνοϊκές. Οι πόλεμοι στη Γάζα και στη Μέση Ανατολή, και στην Ουκρανία συνεχίζονται, ενώ το αρνητικό για την ΕΕ σενάριο επανεκλογής στις ΗΠΑ τον Νοέμβριο του 2024 του Ντόναλντ Τράμπ, γνωστού αντί-ευρωπαίου και οπαδού της συρρίκνωσης του ΝΑΤΟ, δεν αποκλείεται να συμβεί!

Υπό τις συνθήκες αυτές των αναγκών για πρόσθετες δαπάνες και επενδύσεις από την ΕΕ μετά το 2027, τουλάχιστον η Γερμανία, Ολλανδία, Αυστρία, Δανία, Φινλανδία, Σουηδία, δηλαδή οι βασικές φειδωλές χώρες ως προς τον προϋπολογισμό της ΕΕ, οι οποίες όμως είναι ταυτόχρονα και οι βασικοί καθαροί πληρωτές του προϋπολογισμού της ΕΕ, είναι κάθετα αντίθετες σε οποιαδήποτε αύξηση των εισφορών τους στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό.

Δεν υπάρχει πολιτικό κόμμα στις χώρες αυτές που θα κατέβει σε εκλογές, ευρωπαϊκές του 2024 ή εθνικές, με ξεκάθαρη πρόταση αύξησης της φορολογίας με σκοπό την αύξηση της εθνικής συνεισφοράς στον προϋπολογισμό της ΕΕ!

Επίσης, οι χώρες αυτές αντιτίθενται σε νέο πρόσθετο κοινό δανεισμό της ΕΕ για τη μελλοντική χρηματοδότηση των πολιτικών της, ενώ το θεσπισμένο από το Γερμανικό Σύνταγμα φρένο χρέους που περιορίζει το ετήσιο δημόσιο έλλειμμα της χώρας στο 0.35% του ΑΕΠ, σίγουρα θα περιπλέξει τα πράγματα και σε επίπεδο ΕΕ στα επόμενα χρόνια. Η συζήτηση για τα δημόσια οικονομικά της ΕΕ μετά το 2027 γίνεται ήδη πιο έντονη σε όλα τα Κράτη μέλη της ΕΕ λόγω των ευρωεκλογών του Ιουνίου του 2024, και ιδίως σε αυτά του Βορρά, που θα κληθούν μετά βεβαιότητας ως πλουσιότερα, να συνεισφέρουν περισσότερα στην ΕΕ.

Τέλος, η εισαγωγή νέων ίδιων πόρων της ΕΕ, πχ μέσω εφαρμογής νέων φόρων σε επίπεδο ΕΕ, εάν και όταν συμβεί θα αποφέρει σίγουρα κάποιους νέους πρόσθετους πόρους στην ΕΕ, αλλά αυτό θα συμβεί σε κάποιο βάθος χρόνου και όχι άμεσα, πράγμα που καθιστά τις εθνικές εισφορές στον προϋπολογισμό της ΕΕ απολύτως απαραίτητες για αρκετά ακόμη χρόνια!

Και μην ξεχνάμε ότι δυστυχώς ακόμη και σήμερα δεν έχουν λυθεί θεμελιώδη ζητήματα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης-ΟΝΕ, με διαρθρωτικές λύσεις μόνιμες που επίσης θα έχουν αναγκαστικά σημαντικό δημοσιονομικό κόστος, το οποίο θα κληθούν κάποια στιγμή εκ των πραγμάτων να πληρώσουν τα Κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Και εάν η στιγμή αυτή θα είναι στιγμή οικονομικής κρίσης, ο λογαριασμός θα είναι αισθητά μεγαλύτερος!

Η πολιτική συμφωνία μετά πολύμηνες διαπραγματεύσεις στο ΕΚΟΦΙΝ, στις 20 Δεκεμβρίου 2023¹⁰, όσον αφορά την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, είναι βέβαια σημαντική, ιδίως γιατί προβλέπει ειδικά και «προσωποποιημένα» σχέδια προσαρμογής-μείωσης του δημοσίου χρέους και προσαρμογής της οικονομίας κάθε Κράτους μέλους, απομακρύνοντας τον κίνδυνο στραγγαλισμού της οικονομίας και βαθειάς ύφεσης σε κάποιο Κράτος μέλος, λόγω κάποιου σχεδίου προσαρμογής με βάση το ισχύον σήμερα αναχρονιστικό Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης!

Όμως, είκοσι πέντε χρόνια μετά την εισαγωγή του ευρώ και δεκαπέντε χρόνια μετά την κρίση του 2008-2009, εξακολουθεί η ΟΝΕ να είναι κυρίως νομισματική και όχι ακόμη οικονομική και δημοσιονομική Ένωση, ενώ η ευρωζώνη δεν έχει ακόμη δικό της προϋπολογισμό για την άσκηση οποιασδήποτε αντικυκλικής ή άλλης δημιουργικής οικονομικής πολιτικής. Στο διάστημα μετά την κρίση του 2008-2009, έχει μεν προχωρήσει αρκετά η τραπεζική ενοποίηση στην ευρωζώνη, αλλά σημειώνουμε ότι δεν υπάρχει ακόμη εγγύηση των καταθέσεων μέχρι ένα ύψος, πχ 100.000 ευρώ ανά καταθέτη, σε επίπεδο ευρωζώνης. Τέλος, έχουμε πλέον τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας-ΕΜΣ, με σημαντική αλλά όχι επαρκή για όλη την ευρωζώνη οικονομική δύναμη πυρός για την αντιμετώπιση κρίσεων, ενώ η Ιταλία δεν έχει επικυρώσει ακόμη και σήμερα την αναθεωρημένη συνθήκη ίδρυσης του ΕΜΣ φοβούμενη το ενδεχόμενο σοβαρής μείωσης της εθνικής κυριαρχίας της σε ενδεχόμενη κρίση και πιθανή παρέμβαση του ΕΜΣ!

¹⁰ EURACTIV, 21 December 2023, The complex fiscal rules that EU finance ministers just agreed to

Η ΕΕ έχει αποδείξει στα 70 χρόνια της ιστορίας της ότι μπορεί να βρίσκει τελικά λύσεις, αργά μεν και με δυστοκία αλλά σταθερά, στις προκλήσεις των καιρών και να προχωρά μπροστά. Αλλά τώρα τα πράγματα δυσκολεύουν αρκετά και θα χρειαστούν σημαντικές τομές και μεταρρυθμίσεις και στα δημόσια οικονομικά της και στο θεσμικό και δημοκρατικό πλαίσιο λειτουργίας της, ώστε να αποφύγει τη θεσμική παράλυση με τη νέα διεύρυνση και το πέρασμα από τα 27 στα 36 Κράτη μέλη. Επίσης, θα χρειαστούν σημαντικές θεσμικές και διαχειριστικές τομές και επαρκής χρηματοδότηση για να γίνει επιτυχώς και με δίκαιο τρόπο σε όλη την ΕΕ των 27 σήμερα και των 36 αργότερα, η μετάβαση στην πράσινη και ψηφιακή οικονομία και κοινωνία!

Γ. ΠΙΘΑΝΕΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΡΑΣΗΣ

Προφανώς η Ελλάδα θα διαπραγματευθεί σκληρά στην πορεία αυτή στα επόμενα χρόνια, και θα διεκδικήσει με συμμαχίες, όσο περισσότερους μελλοντικούς πόρους μπορεί ώστε να βελτιστοποιήσει και στο μέλλον τις καθαρές εισροές της από την ΕΕ. Όμως πιστεύουμε ότι οι τάσεις που διαγράφονται για τη στήριξη της Ουκρανίας, τη διεύρυνση, τη στήριξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ΕΕ, κλπ, είναι πολύ ισχυρές και σημαντικές από στρατηγική και γεωπολιτική άποψη για το μέλλον της ΕΕ, και τελικά σύμφωνες με τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της χώρας μας.

Σήμερα είναι δεδομένες οι ισχυρές αντιδράσεις των πλουσιότερων αλλά και ταυτόχρονα φειδωλών Κρατών μελών να πληρώσουν και να συνεισφέρουν περισσότερα στο μέλλον στην ΕΕ. Με άλλα λόγια, κατά πάσα πιθανότητα η ΕΕ θα προσπαθήσει με το νέο ΠΔΠ 2027-2034, να κάνει πολύ περισσότερα πράγματα και σε περισσότερους καίριους τομείς, με τους ίδιους περίπου ή οριακά περισσότερους πόρους σε σύγκριση με το ΠΔΠ 2021-2027!

Άρα η σχετική μείωση των πιστώσεων της πολιτικής συνοχής της ΕΕ και μια συνεπακόλουθη μείωση των καθαρών εισροών της ΕΕ στην Ελλάδα στον ορίζοντα του 2030, σε σύγκριση με τη σημερινή πολύ ευνοϊκή κατάσταση για τη χώρα μας, είναι το πιο πιθανό σενάριο.

Και εξηγούμεθα. Βάζοντας στην άκρη τα πακέτα διάσωσης της χώρας από την ΕΕ λόγω της κρίση δημοσίου χρέους 2009-2012, Η Ελλάδα απολαμβάνει τα τελευταία 30 χρόνια ετήσιες καθαρές εισροές από την πολιτική συνοχής της ΕΕ για στήριξη των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και απόκτηση δεξιοτήτων από το ανθρώπινο δυναμικό, της τάξης του 2% του ΑΕΠ, ποσοστό που αυξάνεται στο 3.5% του ΑΕΠ εάν συνυπολογίσουμε τις επενδύσεις του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου και τα αναπτυξιακά δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων-ΕΤΕΠ, που τα τελευταία χρόνια δανείζει πάνω από 2 δις τον χρόνο σε επιχειρήσεις και σε δημόσιους φορείς, για επενδύσεις στην Ελλάδα. Συνυπολογίζοντας το Ταμείο Ανάκαμψης αυτό το ποσοστό μπορεί να φτάνει το 2022-26 το 4% - 6% αντίστοιχα του ΑΕΠ ετησίως για τους ίδιους αυτούς αναπτυξιακούς στόχους.

Η παραπάνω ανάλυση δείχνει ότι τέτοιου ύψους καθαρές εισροές επιδοτήσεων της ΕΕ προς την Ελλάδα, θα είναι πολύ δύσκολο να διατηρηθούν αμείωτες μετά το 2027, γιατί όπως είπαμε οι ανάγκες χρηματοδότησης της ΕΕ στο μέλλον θα είναι πολλαπλάσιες, ενώ οι φειδωλές βόρειες και πλουσιότερες χώρες της ΕΕ αρνούνται πεισματικά να πληρώσουν περισσότερα στην ΕΕ.

Παράλληλα, θα υπάρξει πιθανότατα κάποια αύξηση των διαθέσιμων δανείων της ΕΤΕΠ προς στην Ελλάδα μετά το 2027, που όμως μάλλον δεν θα αντισταθμίσει πλήρως την όποια τελική μείωση συμβεί, των επιδοτήσεων της ΕΕ προς τη χώρα.

Αυτά τα δεδομένα συνεπάγονται δύο σημαντικά συμπεράσματα. Κατά πρώτον ότι απαιτείται η βέλτιστη αξιοποίηση των σημαντικών πόρων που έχει σήμερα στη διάθεσή της η Ελλάδα από την ΕΕ για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις. Όμως αυτή η βέλτιστη αξιοποίηση δεν μπορεί να συμβεί τώρα, εάν δεν αποδώσουν άμεσα καρπούς διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που εκκρεμούν και πρέπει να επιταχυνθούν, στη δημόσια διοίκηση, και ιδίως στον στρατηγικό σχεδιασμό και στην υλοποίησή του ΕΣΠΑ και του ΤΑΑ (μέσω και της προετοιμασίας και υλοποίησης καλύτερων δημοσίων έργων και δράσεων, περισσότερων ΣΔΙΤ, κλπ), στην ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης, στην παιδεία και την συνεχιζόμενη κατάρτιση, στην υγεία, στην επείγουσα ενδυνάμωση της ένταξης των νέων και των γυναικών στην αγορά εργασίας, κλπ.

Κατά δεύτερον, επειδή ως γνωστόν των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν, όλα αυτά σημαίνουν ότι η χώρα πρέπει να αναζητά από τώρα τρόπους με τους οποίους θα διαιωνίσει, θα μοχλεύσει και θα πολλαπλασιάσει με ιδιωτικά κεφάλαια, τουλάχιστον ένα μέρος από τις καθαρές εισροές της ΕΕ σε επιδοτήσεις από το ΕΣΠΑ 2021-2027 και το ΤΑΑ, και τους αντίστοιχους διαθέσιμους εθνικούς δημόσιους πόρους για επενδύσεις, ώστε αφενός να αποφύγει ένα μοιραίο επενδυτικό κενό μετά το 2027, και αφετέρου για να προχωρήσει γρήγορα και αποτελεσματικά στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση της, ώστε να κερδίσει κεντρική θέση και ρόλο στη διευρυμένη ΕΕ, παίζοντας και σημαντικό οικονομικό και πολιτιστικό ρόλο στα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο!

Στο πλαίσιο του εθνικού αυτού στόχου, προτείνεται η ανακύκλωση σημαντικού μέρους των διαθέσιμων σήμερα ευρωπαϊκών και εθνικών δημόσιων πόρων ώστε να είναι πάντα δυνατή μακροπρόθεσμα και ανεξάρτητα από την οικονομική και δημοσιονομική συγκυρία:

- α) η στήριξη της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας, των ιδιωτικών επενδύσεων αλλά και των ΣΔΙΤ, και**
- β) η βέλτιστη μόχλευση των δημόσιων πόρων με ιδιωτικούς πόρους.**

Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η δημιουργία ειδικού αποθεματικού- Ειδικού Εθνικού Αναπτυξιακού Ταμείου της τάξης τουλάχιστον 3 δις ευρώ στην Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα-EAT και την EAT Επενδύσεων-EATE, που θα χρηματοδοτεί στο μέλλον την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία στην Ελλάδα σε συνεργασία με τις τράπεζες και τα ιδιωτικά επενδυτικά ταμεία, ως εξής.

1. Διοχετεύονται στην EAT και στην EATE σήμερα και στην επόμενη πενταετία αντίστοιχο ποσό επιδοτήσεων από την ΕΕ προς τη χώρα ύψους τουλάχιστον 3 δις €, προερχόμενες από το ΕΣΠΑ 2021-27 και ενδεχομένως από το σκέλος επιδοτήσεων του ΤΑΑ, που θα χρησιμοποιηθούν όμως μέσω της EAT στην πραγματική οικονομία αποκλειστικά μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων σε συνεργασία με Τράπεζες, ιδιωτικά επιχειρηματικά κεφάλαια και επενδυτικά ταμεία -Venture Capital Funds, investment funds, κλπ., και αυτό ανεξάρτητα από τα όποια δανειακά κεφάλαια λάβουν στην ίδια περίοδο η EAT και η EATE από οποιαδήποτε πηγή για να τα αξιοποιήσουν.
2. Ειδική νομοθετική ρύθμιση που θα ψηφίσει η Βουλή των Ελλήνων με μεγάλη πλειοψηφία, θα πρέπει να προβλέπει ότι όταν τα χρήματα αυτά των 3 δις € επιδοτήσεων από το ΕΣΠΑ και το ΤΑΑ χρησιμοποιηθούν μέσω των εν λόγω χρηματοδοτικών εργαλείων και αποπληρωθούν από τους δικαιούχους του ιδιωτικού τομέα, θα επιστραφούν στην EAT και EATE και θα αποτελέσουν υποχρεωτικά και μαζί με κάθε άλλου είδους έσοδα της EAT και της EATE, ειδικό αποθεματικό της EAT και της EATE που θα αξιοποιείται στο διηνεκές για τη συγχρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων και ΣΔΙΤ, πάντοτε και αποκλειστικά μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων, σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις, τις τράπεζες και τα ιδιωτικά επενδυτικά ταμεία.
3. Παράλληλα, ο Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων-ΟΑΕΠ θα μπορεί να λάβει σημαντικούς πρόσθετους πόρους, και από το ειδικό αυτό επενδυτικό ταμείο των 3 δις€ και να αναβαθμιστεί σε ειδική θυγατρική της EAT με διευρυμένη αποστολή, που θα περιλαμβάνει τόσο την ασφάλιση των εξαγωγών, όσο και την υποστήριξη αποκλειστικά μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων, νέων επενδύσεων και της συνεργασίας ελληνικών επιχειρήσεων, πχ στα Βαλκάνια, κλπ.

Με τον τρόπο αυτόν θα δημιουργήσει η χώρα σε ορίζοντα δεκαετίας, ανέξοδα για τον Έλληνα φορολογούμενο, αλλά και ταυτόχρονα στηρίζοντας εδώ και τώρα μέσα στην επόμενη δεκαετία τις επιχειρήσεις και τις επενδύσεις, ένα ειδικό επενδυτικό ταμείο τουλάχιστον 3 δις € εντός των EAT-EATE-ΟΑΕΠ, που θα μπορεί να συμβάλλει σε μεγάλο βάθος χρόνου τόσο στην διατήρηση των ιδιωτικών επενδύσεων σε αποδεκτά επίπεδα ώστε να βοηθήσουν ουσιαστικά προς την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της χώρας, όσο και τη στήριξη των εξαγωγών και της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Και αυτό θα μπορεί να γίνεται από την EAT στο μέλλον, ανεξάρτητα από τη δημοσιονομική συγκυρία στην Ελλάδα. Επίσης με τους πόρους αυτού του Ειδικού Εθνικού Αναπτυξιακού Ταμείου, θα μπορεί η χώρα μέσω της EAT, να υλοποιεί και δράσεις με βάση προτεραιότητες και ιδιαιτερότητες της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής, πολιτικής και σχεδιασμού, οι οποίες θα είναι συμπληρωματικές με τους όποιους μελλοντικούς και εξειδικευμένους συγκεκριμένους αναπτυξιακούς στόχους και οριζόντιες ευρωπαϊκές πολιτικές θα υπηρετούν οι πόροι της ΕΕ που θα είναι διαθέσιμοι στο μέλλον στην Ελλάδα.

insocial

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ **ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ**

 Λυκαβηττού 11, 10672 Αθήνα 213 029 2500 • 213 029 2503

 www.in-social.gr info@insocial.gr